

TAVOITTEENA TOIMIVA YHTEISTYÖ

Katsaus kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien yhteistyöhön

Linn Autio

Opinnäytetyö, kevät 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus

Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Autio, Linn. Tavoitteena toimiva yhteistyö. - Katsaus kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien yhteistyöhön. Kevät 2016, 39 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus, tulkki (AMK).

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaista kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien yhteistyö on Turun alueella. Tällä hetkellä näiden kahden ammattiryhmän yhteistyö on alueella melko vähäistä ja sen toivotaan parantuvan.

Teoriaosan tarkoituksena oli kuvata kommunikaatio-ohjauksen prosessia aina hakemisesta päätöksen saantiin. Opinnäytetyön näkökulma on kommunikaatio-ohjauksessa, johon sisältyy viittomien lisäksi myös muita puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin yksilöllisillä teemahaastatteluilla. Haastattelut pidettiin kolmelle puhevammaisten tulkille ja kolmelle puheterapeutille. Tarkoituksena oli selvittää, millaisia kokemuksia haastateltavilla on yhteistyöstä ja mitä he toivovat yhteistyöltä.

Haastatteluista ilmeni, että yhteistyön saralla on paljon kehitettävää. Toimiva yhteistyö ja tiedonvaihto kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien välillä koettiin ensisijaisen tärkeäksi. Haastateltavat toivat esiin erilaisia yhteistyöhön vaikuttavia seikkoja sekä myös kehittämisideoita, joita voidaan hyödyntää jatkotutkimuksessa sekä moniammatillisen yhteistyön kehittämisessä.

Asiasanat: kommunikaatio-ohjaus, moniammatillisuus, puheterapia, yhteistyö

ABSTRACT

Autio, Linn. A functioning co-operation as goal - A review about the co-operation between communication counselors and speech therapists. 39p. 1 appendix. Language: Finnish. Spring 2016.

Diaconia University of Applied Sciences, Degree Programme in Sign Language and Interpreting. Degree: Interpreter

The aim of this thesis was to examine the current situation of co-operation between communication counselors and speech therapists. At the moment, the co-operation between these two professions is weak in the Turku region.

The theory section examines communication counseling as a process. The main focus of this thesis is in communication counseling, which includes all augmentative and alternative communication.

This thesis is a qualitative survey and the material was gathered through six theme interviews. Three of the participants were interpreters that work as communication counselors, and three speech therapists. The aim was to find out, how the participants experience the co-operation and what kind of wishes they have in respect of co-operation.

The results prove that there is a lack of co-operation between these two professions. At the moment there is no institution that organizes communication counseling and it has an impact on the co-operation. According to the interviews, there is much improvement needed so that the co-operation would be better in the inter-professional working environment.

The results of the study can be used to improve the inter-professional co-operation. The results can also be used in further research within this field of study.

keywords: communication-instruction, co-operation, inter-professional, speech therapy

SELKOKIELINEN TIIVISTELMÄ

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusohjelma: Viittomakieli ja tulkkaus

Tekijä: Linn Autio

Opinnäytetyön nimi: Tavoitteena toimiva yhteistyö - Katsaus kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien yhteistyöhön

Vuosi: 2016

Sivumäärä: 39

Liitteiden määrä: 1

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää

kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien

yhteistyötä.

Tällä hetkellä kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien

yhteistyö on vähäistä Turun alueella.

Teoriaosuuden tarkoituksena oli kertoa,

mitä kommunikaatio-ohjaus on,

miten sitä haetaan ja miten sitä saa.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin

yksilöllisillä teemahaastatteluilla.

Haastatteluihin osallistui
kolme puhevammaisten tulkkia
ja kolme puheterapeuttia.

Haastatteluista ilmeni,
että yhteistyö on vähäistä ja
sitä tulisi parantaa.

Haastatteluista nousi esiin
paljon ideoita ja ajatuksia
toimivasta yhteistyöstä.

Näitä tietoja voidaan
hyödyntää jatkotutkimuksessa
ja moniammatillisen
yhteistyön kehittämisessä.

Asiasanat: kommunikaatio-ohjaus, moniammatillisuus, puheterapia, yhteistyö

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 KOMMUNIKAATIO-OHJAUS.....	9
2.1 Kommunikaatio-ohjaaja	9
2.2 Puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät kommunikaation tukena.....	10
2.3 Kommunikaatio-ohjauksen hakeminen ja myöntäminen.....	11
2.4 Kommunikaatio-ohjauksen sisällöt.....	11
2.5 Lait kommunikaatio-ohjauksen takana	12
3 PUHETERAPIA	14
3.1 Puheterapeutti.....	14
3.2 Puheterapeutti kommunikaatio-ohjauksen suosittelijana.....	15
4 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ.....	16
4.1 Kommunikaatio-ohjauksen yhteistyötahot.....	16
4.2 Puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan yhteistyö	17
5 LAADULLINEN TUTKIMUS JA TEEMAHAASTATTELU.....	18
5.1 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä	18
5.2 Haastatteluiden suunnittelu	19
5.3 Haastatteluiden toteutus	20
5.4 Aineiston analyysi	21
6 HAASTATTELUIDEN TULOKSET JA YHTEENVETO	23
6.1 Haastateltavien taustat.....	23
6.2 Teema 1: Kommunikaatio-ohjaus	24
6.3 Teema 2: Yhteistyö	25
6.4 Teema 3: Tiedonvaihto	30
7 POHDINTA	32
LÄHTEET	35
LIITTEET	38
LIITE 1: Haastattelurunko	38

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön taustalla on työelämän tarve kehittää kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien yhteistyötä. Nykytilanteesta tiedetään, että tällä hetkellä kommunikaatio-ohjausta tekevien tulkkien ja puheterapeuttien yhteistyö on Turun alueella melko vähäistä ja sen parantaminen koetaan ensiarvoisen tärkeäksi. Osallistuin keväällä 2015 puheterapeuttien alueelliseen tapaamiseen, jossa nousi esille kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien yhteistyön tärkeys. Monet puheterapeutit kokivat, ettei yhteistyötä tulkkien tai kommunikaatio-ohjaajien kanssa ollut juuri lainkaan eikä yhteydenottoja tulkeilta tullut. Tapaamisessa oli myös puhetta siitä, että kommunikaatio-ohjauksen tarve todennäköisesti lisääntyy, joten toimivan yhteistyötavan löytäminen olisi tärkeää. Myös kommunikaatio-ohjaajilta olen kuullut vastaavanlaisia ajatuksia yhteistyön tarpeesta.

Opinnäytetyöni liittyy moniammatilliseen yhteistyöhön. Moniammatillista yhteistyötä ja kommunikaatio-ohjausta on käsitelty aiemmin Niina Kojosen opinnäytetyössä Moniammatillinen yhteistyö ja keskitetty kokonaispalvelu kommunikaatio-opetuksessa: Opetustilaus.fi-palvelu, joka selvitti yhteistyötä puheterapeuttien näkökulmasta. Yhteistyötä on kartoitettu aikaisemmin myös Sohvi Kosken ja Tanja Koskiniemen opinnäytetyössä Yhteistyön avaimet, jossa näkökulma on viittomaopettajien ja puheterapeuttien yhteistyössä.

Tässä opinnäytetyössä tarkoitukseni ei ole tuottaa konkreettista mallia yhteistyöstä, vaan tavoitteenani on, että kehittämistutkimukseni nostaisi esiin asioita, joita yhteistyön kehittämiseen vaaditaan. Opinnäytetyössäni selvitän teemahaastatteluilla yhteistyön nykytilannetta ja kartoitan yhteistyöhön liittyviä kehittämiskohteita sekä toiveita. Opinnäytetyöni tarkoituksena on antaa teoria- ja tietopohjaa, jota voitaisiin hyödyntää esimerkiksi jatkotutkimuksessa tai yhteistyömallin teossa.

Kommunikaatio-ohjauksesta on kirjallista materiaalia melko niukasti. Kommunikaatio-ohjaus on myös käsitteenä laaja, ja sitä kuvataan eri lähteissä eri tavoin. Kommunikaatio-ohjauksen sijaan käytetään myös usein termiä kommunikaatio-opetus. Näiden käsitteiden käyttö päällekkäin aiheuttaa usein sekaannusta. Tässä opinnäytetyössä käytän

käsitettä kommunikaatio-ohjaus, jolla viitataan tulkkien tekemään kommunikaatio-ohjaukseen, joka voi olla esimerkiksi jonkin puhetta tukevan ja korvaavan menetelmän käytön ohjausta tai viittomien opetusta.

2 KOMMUNIKAATIO-OHJAUS

Kommunikaatio-ohjauksella tarkoitetaan uuden kommunikointikeinon käytön ohjausta ja opetusta. Kommunikaatio-ohjaukseen voi sisältyä erilaisten puhetta tukevien ja korvaavien menetelmien ohjausta tai opetusta. Puhetta tukevilla ja korvaavilla menetelmillä tarkoitetaan erilaisia kommunikaatiomenetelmiä, jotka täydentävät, tukevat tai korvaavat puhuttua puhetta (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2015a). Puhetta tukevista ja korvaavista menetelmistä käytetään myös nimitystä AAC- menetelmät, joka tulee englannin kielen sanoista *augmentative and alternative communication*. Tavoitteena on, että kommunikointi-ohjausta saavalla kuulo- tai puhevammaisella henkilöllä ja hänen lähipiirillään on yhteinen, toimiva kommunikointikeino.

Kommunikaatio-ohjaus on kunnan sopeutumisvalmennuksena myönnettävä palvelu, josta hyötyvät monen ikäiset käyttäjät. Kommunikaatio-ohjaus on kuntoutusta täydentävä palvelu, joka ei korvaa lääkinällistä kuntoutusta eli puheterapiaa (Papunet, i.a.).

2.1 Kommunikaatio-ohjaaja

Kommunikaatio-ohjaajalla tarkoitetaan henkilöä, joka opettaa tai ohjaa uuden kommunikaatiomenetelmän käyttöä. Kommunikaatio-ohjaajina voivat toimia puhevammaisten tulkit, viittomakielen tulkit, puheterapeutit sekä AAC-ohjaajat. Tässä opinnäytetyössäni haastattelen kommunikaatio-ohjaajia, jotka ovat koulutukseltaan puhevammaisten tulkkeja.

Puhevammaisten tulkki toimii tulkkaukspalvelua saavan puhevammaisen henkilön tulkkina erilaisissa tilanteissa, joissa ihmiset kohtaavat ilman yhteistä kommunikointikeinoa (Ammattinetti, 2016a). Puhevammaisten tulkki on perehtynyt erilaisiin kommunikointin häiriöihin sekä puhetta tukeviin ja korvaaviin kommunikaatiomenetelmiin. Puhevammaisten tulkiksi voi kouluttautua erikoisammattitutkinnolla monissa sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksissa. Aikaisemmin puhevammaisten tulkiksi on voinut opiskella AACtäydennyskoulutuksella. Nykyisin puhevammaisten tulkiksi voi valmistua myös

Diakonia-ammattikorkeakoulusta Turusta. (Aunola, Haaksilahti, Laatikainen, Salonsaari & Rainò 2012, 184; Suomen puhevammaisten tulkit, i.a.)

2.2 Puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät kommunikaation tukena

Kommunikaatio-ohjauksessa hyödynnetään monipuolisesti puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä. Puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät voidaan jakaa avusteiseen tai ei-avusteiseen kommunikointiin. Avusteisiin kommunikaatiomenetelmiin kuuluvat kommunikoinnin muodot, joissa kielellinen ilmaus on fyysisesti erillään käyttäjästä. Näitä avusteisia keinoja ovat esimerkiksi osoitustaulut, puhelaitteet, tietokoneet ja muut kommunikoinnin apuvälineet. Esimerkiksi kuvan osoittaminen on myös avusteista kommunikaatiota, sillä sekin on kommunikatiivinen ilmaus. (Martinsen & von Tetzchner 2010, 21.)

Ei-avusteisella kommunikaatiolla tarkoitetaan kommunikaation muotoja, joissa ihminen muodostaa kielelliset ilmaukset itse. Esimerkiksi viittomat ovat yksi merkittävä ei-avusteinen menetelmä. Myös eleet ja osoittaminen kuuluvat ei-avusteiseen kommunikointiin. (Martinsen & von Tetzchner 2010, 21.)

Puhetta tukevassa ja korvaavassa kommunikaatiossa tarvitaan usein erilaisia kommunikoinnin apuvälineitä, joita voivat olla esimerkiksi kommunikointitaulut tai -kansiot, aakkostaulut, sanalistat, puhelaitteet tai tietokoneella tai tabletilla toimivat ohjelmat (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2015b). Kommunikaatio-ohjauksessa voidaan ohjata ja opettaa edellä mainittujen menetelmien käyttöä puheen tukena. Joissakin kaupungeissa, kuten Turussa, toimii tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus Tikoteekki, jossa voidaan tarvittaessa kokeilla ja etsiä tarpeisiin sopivinta apuvälinettä (Aro, Ikonen, Jalkanen, Jordan-Kilkkä, Ketonen, Kokko, Lautamo, Nieminen, Siiskonen, Salo ja Qvanström 2003, 156). Tikoteekit ovat usein sairaanhoitopiirin alaisuudessa toimivien apuvälinekeskusten alaisia yksiköitä. Esimerkiksi Turun Tikoteekki palvelee koko Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriä. Tikoteekkiin tullaan läheteellä ja siellä tehdään yksilöllinen apuvälinearvio potilaalle soveltuvista kommunikaatiokeinoista. Tikoteekki edistää puhevammaisten ihmisten osallisuutta, itsemääräämisoikeutta ja mahdollisuutta kommunikoida. (Katri Aro, henkilökohtainen tiedonanto 23.3.2016; Papunet, 2014.)

2.3 Kommunikaatio-ohjauksen hakeminen ja myöntäminen

Kommunikaatio-ohjausta haetaan kunnan sosiaalitoimelta. Hakemista edeltää terveydenhuoltoalan henkilön, yleensä puheterapeutin suositus kommunikaatio-ohjauksen tarpeesta. Suositus tehdään henkilölle, joka hyötyy puhetta tukevista ja korvaavista menetelmistä. Suositukset tehdään aina yksilöidysti henkilön tarpeen mukaan, ei diagnoosin mukaan. (Rautava 2013). Suositus toimitetaan sosiaalitoimen vammaispalveluihin, josta tulee myöhemmin päätös kommunikaatio-ohjauksen myöntämisestä tai hylkäämisestä.

Päätös kommunikaatio-ohjauksesta tulee henkilölle postitse kotiin. Kunta voi järjestää kommunikaatio-ohjauksen itse tai ohjaus voidaan ostaa palvelua tuottavilta yrityksiltä tai järjestöiltä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015c). Joskus perheellä on tiedossa jo henkilö, joka voi antaa ohjausta. Aina ei kuitenkaan tiedetä, kuka ohjausta antaa ja lähteekö prosessi ollenkaan käyntiin. Ohjausta saavan perhe ei välttämättä edes tiedä, mistä opettajan voisi saada. (Nikula-Häklin 2013.)

Tunteja kommunikaatio-ohjaukseen myönnetään noin 15–20 riippuen tarpeesta ja kunnan päätöksestä. Päätöksessä lukee, mihin kommunikaatio-ohjaus on myönnetty. Päätökseen pitäisi sisältyä myös puheterapeutin ohjausta, mikä on tärkeää yhteistyön kannalta. Esimerkiksi joskus voi tulla eteen tilanne, että menetelmä ei lähde toimimaan toivotulla tavalla. Tällöin on hyvä konsultoida puheterapeuttia. (Uljas 2013.)

2.4 Kommunikaatio-ohjauksen sisällöt

Kommunikaatio-ohjausta tarvitaan erilaisissa elämäntilanteissa. Kommunikaatio-ohjauksen asiakkaita voivat olla kehitysvammaiset, puhevammaiset tai kuulovammaiset henkilöt. Päätöksen saaneiden henkilöiden lisäksi ohjaus on osoitettu myös lähipiirille, johon voi kuulua esimerkiksi omaisia, henkilökohtainen avustaja ja päivähoiton, koulun, toimintakeskuksen tai asumisyksikön henkilökuntaa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2015d). Kommunikaatio-ohjausta voidaan tarvita myös silloin, kun esimerkiksi

tekninen laite vaatii päivitystä tai asiakas ottaa käyttöönsä kokonaan uuden kommunikaatiomenetelmän.

Kommunikaatio-ohjaus on yksilöllistä, ja se voidaan toteuttaa esimerkiksi ohjausta tarvitsevan henkilön kotona tai tarpeen mukaan esimerkiksi päiväkodissa tai työpaikalla. Kommunikaatio-ohjauksessa voidaan ohjata esimerkiksi kuvien käyttöä. Tällöin päätöksessä lukee, millä tavalla kuvia tulisi käyttää. Kommunikaatio-ohjauksessa voidaan ohjata käyttämään erilaisia laitteita tai apuvälineitä tai ohjata esimerkiksi toimintataulun käyttöä. Erityisen tärkeää on tietää, mihin kommunikaatio-ohjaus on myönnetty, onko päätös myönnetty kuvien käytön opetteluun tai mahdollisesti sekä viittomien että kuvien käytön opetteluun. (Uljas 2013.) Yhdelle henkilölle myönnetty kommunikaatio-ohjaus voi sisältää myös usean eri menetelmän käytön opettelua.

Aina puhetta tukevan ja korvaavan menetelmä valinta ei ole helppoa eikä alun perin valittu menetelmä välttämättä toimi. Yleensä kolmen kuukauden jälkeen olisi tarpeen arvioida menetelmän toimivuutta (Rautava 2013).

2.5 Lait kommunikaatio-ohjauksen takana

Kommunikaatio-ohjausta myönnetään sopeutumisvalmennuksena vammaispalvelulain perusteella (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2015e). Kommunikaatio-ohjauksen perusteena ovat laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (3.4.1987/380) sekä asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (18.9.1987/759) (Kojonen, 15).

Vammaispalvelulain 1 § pykälän mukaan: "tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä" (Finlex, laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista).

Sopeutumisvalmennuksen tavoitteena on vammaisen henkilön toimintakyvyn edistäminen, ja siihen kuuluu vammaisen henkilön ja hänen lähipiirinsä neuvontaa, ohjausta

sekä valmennusta. Sopeutumisvalmennusta voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmämuotoisesti ja se voi olla toistuvaa tai jatkuvaa. Sopeutumisvalmennuksen sisältöä ei ole vammaispalvelulaissa tarkoin määritelty. Sopeutumisvalmennus onkin aina harkittava tapauskohtaisesti ja räätälöitävä yksilön tarpeen mukaan. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015f).

Sopeutumisvalmennus on määrärahasidonnainen, harkinnanvarainen palvelu. Harkinnanvaraisella palvelulla tarkoitetaan sitä, että mikäli vammaisen henkilö ei saa esim. jotakin palvelua minkään muun lain nojalla, se voidaan myöntää sopeutumisvalmennuksena. (Nikula-Häklin 2013.)

3 PUHETERAPIA

Puheterapia on lääkinällistä kuntoutusta, joka voi sisältää tutkimuksia, kuntoutuksen suunnittelua ja järjestämistä, yksilö- ja ryhmäterapiaa, lähiympäristön ohjausta sekä puhetta tukevien ja korvaavien menetelmien suunnittelua ja ohjausta. Puheterapian tarkoituksena on parantaa asiakkaan kommunikointi- ja toimintakykyä elämän kaikilla osa-alueilla. (Puheterapeuttiliitto i.a.)

Kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen ongelmat voivat olla kielellisiä tai ei-kielellisiä. Häiriöitä voi olla esimerkiksi kielen, äänen, puheen, nielemisen, kuulon, kirjoittamisen tai lukemisen kanssa. Puheterapia toteutetaan puheterapeutin tekemän tutkimuksen ja terapiasuunnitelman mukaan. Terapiasuunnitelma on osa asiakkaan omaa kuntoutussuunnitelmaa. Puheterapian sisältöön vaikuttavat kommunikaatiohäiriöiden syyt, laatu, vaikeusaste sekä asiakkaan oma toimintaympäristö. (Holma 1999, 9.) Puheterapia perustuu terapeutin ja asiakkaan kahdenkeskiseen työskentelyyn, johon kuuluu tiivis yhteistyö asiakkaan lähiympäristön ja muiden kuntouttajien kanssa (Vernerin, i.a.).

3.1 Puheterapeutti

Puheterapeutti on korkeakoulututkinnon suorittanut terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö, joka on valmistumisensa jälkeen merkitty Valviran ammattihenkilöiden keskusrekisteriin. Puheterapeutiksi voi opiskella logopedian koulutusohjelmassa Helsingin, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistoissa. Myös Åbo Akademiassa on logopedian koulutusohjelma. (Suomen puheterapeuttiliitto ry, i.a.). Puheterapeutit voivat työskennellä terveyskeskuksissa, sairaaloissa, perheneuvolassa, kouluissa, päiväkodeissa, kuntoutuslaitoksissa tai yksityisinä ammatinharjoittajina (Ammattinetti, 2016b). Puheterapeutti tekee kuntoutustyötä, toimii alansa asiantuntijana sekä kehittää puheterapia ja kuntoutuspalveluja yhdessä muiden alan asiantuntijoiden kanssa.

3.2 Puheterapeutti kommunikaatio-ohjauksen suosittelijana

Puheterapiapalvelu koostuu asiakkaan tutkimuksista, terapiasta sekä ohjauksesta (Holma 1999, 15). Puheterapeutin tehtävänä on arvioida asiakkaan kykyä olla vuorovaikutuksessa ja ilmaista itseään kielellisesti. Puheterapiassa arvioidaan myös asiakkaan kykyä ymmärtää puhetta erilaisissa vuorovaikutuksellisissa tilanteissa. (Vaalijalan kuntayhtymä, i.a.) Puheterapeutti on asiantuntija valittaessa kommunikoinnin apuvälinettä tai sopivaa puhetta tukevaa tai korvaavaa menetelmää. Puheterapeutti voi myös ohjata asiakasta ja hänen perhettään sopeutumisvalmennuskurssille. (Holma 1999, 15.) Tarvittaessa puheterapeutti tekee suosituksen kommunikaatio-ohjauksesta ja siinä käytettävää menetelmäästä.

Kommunikaatio-ohjausta saavan henkilön ja hänen lähipiirinsä on sopeuduttava uuteen elämäntilanteeseen ja samalla uuteen tapaan kommunikoida. Siksi ohjauksessa erityisen tärkeää on mallin saaminen. Tämän takia ohjaus kohdistetaan henkilön lähiympäristöön ja myös suositus tehdään henkilölle itselleen ja tämän lähiympäristölle. Lähiympäristön halukkuus ja mukana olo on ehdottoman tärkeää kommunikointitavan käyttöönotossa. Jos tunteja on myönnetty paljon, mutta mitään ei ole tapahtunut, on myös mietittävä vaihtoehtoja kommunikaatiomenetelmää. (Rautava 2013.)

4 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Moniammatillista yhteistyötä voidaan hyödyntää hyvin erilaisissa tilanteissa. Yhteistyö käsitteenä tarkoittaa sitä, että ihmisillä on yhteinen tehtävä suoritettavanaan tai ongelma ratkaistavanaan. Moniammatillisuus tuo yhteistyöhön mukaan erilaisia tiedon ja osaamisen näkökulmia. Moniammatillisessa yhteistyössä korostuvat asiakaslähtöisyys, erilaisten tietojen ja näkökulmien kokoaminen, vuorovaikutteinen yhteistyö, rajojen ylitykset ja verkostojen huomioiminen. (Isoherranen, 13–14.) Eri ammatti-alojen käsitteiden, kielen ja menetelmien erilaisuus tuo kommunikointiin haasteita. Yhteinen työ pirstaloituu helposti, kun jokainen hoitaa vain oman osaamisalueensa eikä yhteistä keskustelunmallia ole. Moniammatillisen yhteistyön käsitettä käytetään erityisen paljon sosiaali- ja terveysalalla kuvaamaan uudenlaista yhteistyötä. (Isoherranen, 30.)

4.1 Kommunikaatio-ohjauksen yhteistyötahot

Kommunikaatio-ohjauksen yhteistyötahot ovat asiakkaat, suositteleva taho eli esimerkiksi puheterapeutit, palvelun myöntävä sosiaalitoimi sekä tuottava taho eli kommunikaatio-ohjausta tuottavat tahot, eli kommunikaatio-opetusta tarjoavat yritykset ja tekijät. (Kojonen 2013, 5).

Kommunikaatio-ohjausta saavan henkilön kuntoutuksesta voi vastata moniammatillinen kuntoutustyöryhmä, ei kuitenkaan aina. Työryhmän tehtäviä ovat tukitoimien arviointi ja toteutus, asiakkaan ja hänen läheistensä ohjaaminen kuntoutuspalveluiden piiriin, eri tahojen yhteistyön edistäminen sekä asiantuntijuuden jakaminen eri alojen välillä. Kuntoutustyöryhmään voi kuulua esimerkiksi lääkäri, sosiaalityöntekijä, puheterapeutti, fysioterapeutti ja psykologi. Laadukkaasti toimivassa kuntoutustyöryhmässä nämä eri ammattiryhmät asettavat kuntoutukselle tavoitteet yhdessä ohjattavan henkilön ja hänen lähipiirinsä kanssa. Kuntoutustyöryhmän jäsenet valitaan tarpeen mukaan. (Aunola ym. 2012, 189.) Virallista käytäntöä kommunikaatio-ohjaajan osallistumisesta kuntoutustyöryhmään ei ole, mutta ohjaajan osallistuminen olisi hyödyllistä. Mitä enemmän kommunikaatio-ohjausta saava henkilö ja hänen lähipiirinsä tarvitsevat erilaisia palveluja,

sitä tärkeämpää yhteistyö ja tiedonkulku eri asiantuntijoiden ja viranomaisten välillä on (Aro ym. 2003, 156).

4.2 Puheterapeutin ja kommunikaatio-ohjaajan yhteistyö

Asiakkaan saama hoito tai kuntoutus muodostuu yleensä useamman henkilön yhteistoinnista. Tavoitteen onnistuminen voi olla kiinni siitä, miten muut palveluprosessiin osallistuvat henkilöt toimivat. Kuntoutustoiminnan johtaminen, ohjaaminen ja kehittäminen edellyttävät tietoa prosessin eri vaiheista. Tarvitaan tietoa esimerkiksi siitä, miten eri työvaiheet sujuvat. Yhteinen näkemys tavoitteesta auttaa ammattilaisia täsmentämään omaa tehtäväänsä yhteisessä prosessissa. (Holma 1999, 13).

Vuonna 2010 perustettiin Viittis-työryhmä kommunikaatio-opettajien ja puheterapeuttien yhteistyön tueksi. (Koski & Koskiniemi 2011, 6). Alunperin työryhmän tarkoituksena oli edistää viittomaopettajien ja puheterapeuttien yhteistyötä. Viittis on moniammatillinen työryhmä, joka toimii koulutuksen ja työelämän rajapinnassa. Sen tavoitteena on kehittää palveluita ja työkäytänteitä Varsinais-Suomessa. Nykyään Viittis-työryhmässä keskitytään laajasti viittomakommunikaatioon sekä muihin AAC-menetelmiin. (Satu Rantamäki, henkilökohtainen tiedonanto 1.4.2016.)

5 LAADULLINEN TUTKIMUS JA TEEMAHAASTATTELU

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus soveltuu parhaiten tilanteisiin, jossa ilmiötä ei tunneta eikä siitä ole tietoa, teorioita tai tutkimusta. Laadullisen tutkimuksen avulla on mahdollista ymmärtää ilmiötä paremmin ja sitä kautta teoretisoida. Ilmiön laadullista kuvausta pidetään aina parempana kuin luvuilla ilmaistua kvantitatiivista tutkimusta. Esimerkiksi ihmisten suhtautumista ja asenteita on lähes mahdotonta kuvata muutoin kuin laadullisin keinoin. Myös erilaisten prosessien ymmärtäminen edellyttää ilmiön laadullista kuvausta. (Kananen, 71-73).

Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, ja siinä tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittavien kanssa kuin esimerkiksi kirjallisilla teksteillä hankittavaan tietoon. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. Tällaisia metodeja ovat esimerkiksi havainnointi sekä teemahaastattelut. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 164.)

5.1 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Haastattelu sopii käytettäväksi aineistonkeruumenetelmäksi, jos tutkitaan mielipiteitä tai sellaisia tutkimusalueita, joista ei tiedetä paljon. Haastattelu on hyvä menetelmä myös silloin, kun tutkimus suuntautuu menneeseen tai tulevaisuuteen. Haastatteluiden avulla voidaan täydentää esimerkiksi havainnoinnilla kerättyä aineistoa. Haastattelu on tiedonkeruumenetelmänä joustava, sillä siinä tutkija voi opastaa haastateltavaa ja tehdä tarvittaessa lisäkysymyksiä, jos tarvetta ilmenee. (Kananen, 143).

Teemahaastattelu on vaativa tiedonkeruutapa, jonka käyttö vaatii tutkimusongelman huolellista pohtimista. Teemahaastattelu on ikään kuin keskustelua, jolla on määritelty tarkoitus. Teemahaastattelun teemoilla pyritään ymmärtämään ja paljastamaan ilmiötä eri näkökulmista. (Kananen, 150.) Etuna teemahaastattelussa on se, että vastaukset rakentuvat haastateltavan omista kokemuksista. Tällöin tutkijan etukäteen tekemät vasta-

usvaihtoehdot eivät rajaa kertyvää aineistoa. Teemahaastattelun haasteena on, että haastateltava kertomuksineen alkaa johdatella liikaa haastattelun kulkua. Toinen haaste on se, että aineistosta tulee sekava kokoelma keskustelua, jolloin opinnäytetyön tekijän on vaikea palata siihen jälkeinpäin. (Tilastokeskus, i.a.)

Opinnäytetyössäni laadin teemahaastatteluita, joilla kartoitin kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien moniammatillisen yhteistyön nykytilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä molempien tahojen näkökulmasta. Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun siksi, että henkilökohtaisiin kokemuksiin pohjautuvaa tietoa on helpompi jakaa keskustelutilanteessa. Lisäksi haastateltaessa on helpompi kysyä lisäkysymyksiä ja myöskin haastateltava voi tarkentaa kysymyksiä.

Mietin yhtenä vaihtoehtona myös ryhmähaastattelua, mutta ryhmähaastatteluissa on aina mukana ryhmän vaikutus tilanteeseen. Ryhmähaastattelussa kaikkien haastateltavien mielipiteet ja ajatukset tulisi huomioida tasapuolisesti, mikä saattaa osoittautua hankalaksi. Lisäksi ryhmähaastattelussa saadaan lyhyessä ajassa paljon tietoa. Yksilöhaastatteluilla on mahdollista saada tarkempaa ja mahdollisesti luotettavampaa tietoa. (Kananen, 148-149.)

5.2 Haastatteluiden suunnittelu

Tarkoitukseni oli haastatella kuutta henkilöä, joista kolme on puhevammaisten tulkkereita ja kolme puheterapeutteja. Haastatteluita varten laadin haastattelurungon, joka vastaisi parhaiten tutkimusongelmaani, kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien yhteistyön luonteeseen ja siihen vaikuttaviin tekijöihin. Haastattelurungon tarkoitus on toimia viitteellisenä keskustelun ohjauksen välineenä haastattelutilanteessa.

Teemat valittiin sen perusteella, mitä tietoa tarvitsin saadakseni käsityksen yhteistyöstä ja vastauksen tutkimuskysymyksiini. Haastattelun keskeisiksi teemoiksi valikoituivat kolme pääteemaa: kommunikaatio-ohjaus, yhteistyö sekä tiedonvaihto. Ensimmäinen teema kommunikaatio-ohjauksesta on tärkeä, sillä oli tarpeen selvittää, mitä kommunikaatio-ohjaus on tällä hetkellä Turun alueella ja minkälaisia toimintatapoja alueella on. Lisäksi yhteistyön ymmärtämiseksi oli tärkeä selvittää, miten kommunikaatio-ohjaus

liittyy haastateltavien henkilöiden työhön. Kommunikaatio-ohjaus sanaa käyttämällä tavoitteenani oli kattaa laajasti sekä viittomien opetus että muiden puhetta tukevien ja korvaavien menetelmien ohjaus.

Yhteydenpito ja tiedonvaihto olivat keskeisiä, jo opinnäytetyöprosessin alussa esiin nousseita teemoja. Yhteydenpito-teeman tarkoitus oli herättää keskustelua haastateltavien omista yhteistyöhön liittyvistä ajatuksista ja kokemuksista. Tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia haastateltavilla on yhteistyöstä ja millä tavalla he toivoisivat, että sitä voitaisiin kehittää. Yhtenä näkökulmana haastattelussa oli myös moniammatillinen yhteistyö, johon voi kuulua laajemminkin monen eri ammattiryhmän jäseniä.

Yhteydenpitoon liittyy oleellisesti myös tiedonvaihto. Tarkoitukseni oli haastatteluilla selvittää, millaista tietoa kommunikaatio-ohjaajan ja puheterapeutin olisi hyödyllistä vaihtaa. Lisäksi halusin selvittää, millaista tietoa kommunikaatio-ohjaajat ja puheterapeutit kaipaisivat toistensa työnkuvasta.

Haastattelun toimivuutta ei testattu koehaastattelulla ajanpuutteen vuoksi. Valmiiseen haastattelurunkoon sain kommentteja molemmilta ohjaajiltani, joiden perusteella tein runkoon muutamia muutoksia.

5.3 Haastatteluiden toteutus

Toteutin opinnäytetyöni haastattelut yksilöllisinä temahaastatteluina Turun alueella työskenteleville puhevammaisten tulkeille sekä puheterapeuteille. Haastatteluja varten laadin sähköpostiviestin, joka lähetettiin puheterapeuttien alueelliselle sähköpostilistalle. Myös tulkit kutsuttiin haastatteluun sähköpostikutsulla tai puhelimitse. Haastateltavien löytyminen osoittautui haasteelliseksi, enkä saanut tarpeeksi haastateltavia sähköpostitse lähetetyllä kutsulla. Ohjaajiltani sain suosituksia tulkeista ja puheterapeuteista, jotka voisivat sopia haastateltaviksi tämän teeman osalta. Suositusten perusteella otin yhteyttä henkilöihin ja kysyin mahdollisuudesta osallistua haastatteluun. Myös ohjaajani ottivat yhteyttä henkilöihin, jotka voisivat olla potentiaalisia haastateltavia. Vaatimuksena haastatteluun osallistumiseksi oli, että haastateltava on tulkki tai puheterapeutti,

jolla on jonkinlaista kokemusta kommunikaatio-ohjauksesta tai yhteistyöstä toisen ammattiryhmä kanssa.

Haastattelut järjestettiin kasvotusten, jotta keskustelu olisi luontevaa ja helppoa. Mahdollisten esteiden vuoksi mietin myös vaihtoehtoa esimerkiksi Skype-haastattelulle. Tällöin kaikki haastateltavat eivät kuitenkaan olisi olleet täysin samanarvoisessa asemassa. Kaikki haastattelut saatiin järjestettyä kasvotusten, jolloin mahdollistui suora kontakti haastateltavien kanssa. Haastattelut oli alun perin tarkoitus toteuttaa jo tammi-kuun aikana, mutta haastateltavien etsimisen sekä aikataulullisten tekijöiden vuoksi haastattelut saatiin toteutettua maaliskuussa.

Haastattelut pidettiin haastateltavien henkilöiden toiveesta heidän työpaikallaan tai vaihtoehtoisesti Diakin tiloissa Old Millissä. Haastatteluissa käytiin läpi haastattelurungon mukaiset teemat tilanteen mukaan, eikä teemojen käsittelyjärjestystä ollut ennalta lukittu. Tarpeen ja tilanteen mukaan hyödynsin haastattelurunkoon kirjaamiani kysymyksiä. Tilanteessa haastateltavat saivat vapaasti puhua aiheesta ja kertoa kokemuksistaan. Haastattelut kestivät vaihtelevasti aina 15 minuutista reiluun tuntiin, riippuen siitä, kuinka paljon haastateltavalla oli kerrottavaa. Kaikki haastattelut äänitettiin, jotta vastauksiin olisi mahdollista palata jälkeenpäin. Haastattelut päädyin toteuttamaan anonyymisti, jotta haastateltavat voisivat mahdollisimman vapaasti ja avoimesti kertoa kokemuksistaan.

5.4 Aineiston analyysi

Laadullisen teemahaastattelun analysointi edellyttää aineistojen yhteismitallistamista. Yhteismitallistaminen tapahtuu siten, että haastattelujen aineisto muutetaan tekstimuotoon, eli litteroidaan. Litteroinnin muoto vaihtelee aina sanatarkasta litteroinnista asiasisällön kirjaamiseen tiivistetyssä muodossa. (Kananen 2015, 160.) Tässä opinnäytetyössä en kokenut tarpeen litteroida haastatteluja sana sanalta, vaan litteroin haastattelut äänitteiden pohjalta karkeasti niin, että kirjasin haastatteluiden asiasisällön ylös.

Haastatteluiden analysoinnissa käytin avointa koodausta. Avointa koodausta voidaan tehdä aineistolähtöisesti ilman teoreettisia etukäteisolettamuksia. Analyysi alkaa aineis-

ton lukemisella, jolloin syntyy ideoita ja oivalluksia. Avoin koodaus päättyy, kun aineistosta alkaa hahmottua tietyt käsitteet. Koodauksen jälkeen muodostettuja teemoja verrataan alkuperäisiin kuvauksiin. (Kajaanin ammattikorkeakoulu, i.a.)

Luin aineistoani useaan kertaan läpi lause lauseelta ja tein aineistooni merkintöjä värikoodein sekä sanoin. Analysoidessani tekstiä huomasin löytäväni haastatteluista yhteisiä piirteitä, jotka merkitsin käsittein. Hyödynsin aineistoni koodauksessa teemahaastattelun teemoja.

6 HAASTATTELUIDEN TULOKSET JA YHTEENVETO

Aineistoni koostuu kuudesta yksilöllisestä teemahaastattelusta. Tarkoituksena oli selvittää alueella työskentelevien puhevammaisten tulkkien sekä puheterapeuttien ajatuksia yhteistyöstä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Tämän kokoisesta aineistosta ei ole tehtävissä yleistyksiä, miten kommunikaatio-ohjaajat tai puheterapeutit yleisesti ajattelevat yhteistyöstä. Kvalitatiivinen tutkimus ei pyrikään yleistyksiin, vaan ymmärtämään ilmiötä (Kananen, 353). On myös huomioitava, että haastateltavien yhteistyökokemukset saattavat pohjautua vain yhteen tai kahteen yhteistyökokemukseen. Anonymiteetin säilyttämiseksi haastateltavia ei ole nimetty mitenkään, vaan käytän haastateltavista sanoja tulkki ja puheterapeutti. Luotettavuuden lisäämiseksi hyödynnän tulosten yhteenvedossa lainauksia, jotka olen poiminut litteroiduista haastatteluista. Alla esittelen haastatteluiden antia teemoittain.

6.1 Haastateltavien taustat

Haastattelin yhteensä kuutta henkilöä, kolmea puhevammaisten tulkkia sekä kolmea puheterapeuttia. Haastateltavista tulkeista kaikki tekevät työkseen tulkkauksia ja kommunikaatio-ohjausta. Tulkkina he ovat toimineet 1–10 vuotta. Kokemuksia kommunikaatio-ohjauksesta tulkeille oli kertynyt jonkin verran, viittomaopetuksista kokemusta oli kaikilla vaihtelevasti ja muiden AAC-keinojen ohjauksista vaihdellen yhdestä ohjauksesta useampaan.

Haastateltavat puheterapeutit ovat työskennelleet puheterapeutteina 18–36 vuotta. Heistä kahdella oli kokemusta viittomien ohjauksesta paljonkin, mutta muiden AAC-keinojen käytöstä kokemusta oli vähän tai vähimmillään ei lainkaan. Yhteistyökokemukset molemmilla, sekä kommunikaatio-ohjaajilla että puheterapeuteilla, olivat vähäisiä, kahdella niitä ei kommunikaatio-ohjauksen tiimoilta ollut lainkaan.

6.2 Teema 1: Kommunikaatio-ohjaus

Haastatteluista nousi vahvasti esiin, että kommunikaatio-ohjausta tehdään Turun alueella vielä melko vähän. Turun seudulla kommunikaatio-ohjaus ei ole organisoitua eikä alueella ole yhtenäistä toimintamallia, jonka mukaan toimitaan. Haastateltavien mukaan alueelliset erot kommunikaatio-ohjauksen järjestämisessä ovat suuria, ja Turussa on jääty jälkeen muista kaupungeista. Haastateltavat mainitsivat myös, että kommunikaatio-ohjausta ei haeta tarpeeksi. Esimerkkinä muualla toimivasta mallista pari haastateltavaa mainitsi Evantia oy:n Opetustilaus.fi-palvelun, joka tarjoaa kommunikaatio-opetuksen keskitettyä kokonaispalvelua.

Ne vanhemmat ei hae, se maksava taho ei hae semmost aktiivisesti. Kyl se tarvii niiku semmosten tahojen, jotka on sen lapsen ja perheen kanssa tekemisissä ja niit kuntoutusasioita alottamassa, ni sen täytyy se tiedostaa ja tarjota sitä eteenpäin niin sit se rupee varmasti menemään ja leviämään. - - Tietysti sitä voi ajatella, et täällä ei oo ollu semmost yhtä toimijaa niinku se Evantia on sit. Siin on varmaan hyvät ja huonot puolensa, mut tämmöses voi ajatella, et sil on varmaan hyvä vaikutus. (Puheterapeutti)

Mä luulen, et Evantian opetustilaus - - toi hyvää mallia ja eräällä tavalla sitä, että miten pääkaupunkiseudulla on hoidettu sitä. (Tulkki)

Haastateltavien mukaan kommunikaatio-ohjauksen vähäisyys ilmenee sekä kommunikaatio-ohjauksen suosittelussa että myöntämisessä. Useassa haastattelussa mainittiin, että viittomia suositellaan paljon, koska ne ovat entuudestaan tuttu, kunnassa jo sisäistetty menetelmä. Viittomaopetuksen suosituksista arveltiin, että ne menevät helpommin kunnassa läpi. Viittomien opetuksesta mainittiin myös, että viittomat ovat matalan kynnyksen menetelmä, koska ne eivät vaadi esimerkiksi Tikoteekin konsultaatiota. Muita puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä suositellaan huomattavasti vähemmän. Esimerkiksi kommunikaatiokansioiden ohjaaminen on kunnissa vielä vieras asia. Puheterapeuteista kaksi mainitsi myös itse suosittellevansa enemmän viittomia kuin muita kommunikaatiomenetelmiä. Kaikki puheterapeutit kokivat AAC-keinojen suosittelun tarpeellisena, ja heidän mielestään sen olisi hyvä lisääntyä.

Se [AAC-menetelmät] on siinä mielessä uus, että ei aina hoksa sitä, että vois käyttää enemmänkin, pitäis käyttää enemmänkin. Ja täs vuosien varrella on ollu useita asiakkaita, jotka ois hyötyny siitä. (Puheterapeutti)

Se [kunta] on nähny vaan sen niin, että tukiviittomien opettaminen ja ryhmäopetus, se on ollu se juttu. Kaikki muu, tätä AAC:tä ei oo, mut ilmeisesti nyt Turku on keränny ainakin tuottajalistaa, et ketkä sitä tekee. (Tulkki)

Haastatteluissa mainittiin, että tällä hetkellä kommunikaatio-ohjauksen saanti on valtakunnallisesti epätasaista. Yksi haastateltavista mainitsi, että Turun alueella päätökset eivät välttämättä mene niin helposti läpi kuin muualla. Haastatteluista ilmeni, että kunnilla on erilaisia käytäntöjä kommunikaatio-ohjauksen järjestämisessä. Isoilla kaupungeilla on omat palveluntuottajansa, mutta pienemmissä kunnissa ei useinkaan tiedetä, mistä kommunikaatio-ohjaajaa etsiä.

6.3 Teema 2: Yhteistyö

Yhteistyö nousi kaikissa haastatteluissa hyvin keskeiseksi teemaksi, joka toistui haastatteluiden keskusteluissa eri vaiheissa. Kaikilla haastateltavilla oli jonkin verran kokemuksia kommunikaatio-ohjauksesta, mutta yhteistyö kommunikaatio-ohjaajien tai puheterapeuttien kanssa koettiin vähäiseksi. Viittomien osalta yhteistyökokemuksia haastateltavilla oli enemmän. Yhteistyön kokemuksiin ja tarpeeseen vaikuttaa vahvasti haastateltavan rooli kommunikaatio-ohjauksen parissa. Esimerkiksi puheterapeuteilla kontakteja kommunikaatio-ohjaajaan ei välttämättä ollut, jos he eivät olleet suositelleet AAC-keinoja.

Haastatteluiden mukaan yhteistyön määrä vaihtelee ohjauksen eri vaiheissa. Molemmat, sekä kommunikaatio-ohjaajat että puheterapeutit, mainitsivat yhteistyön olevan tiiviimpää ohjauksen alkuvaiheessa. Kasvokkain tapaamisesta haastatelluilla oli vähäisiä, mutta positiivisia kokemuksia. Suora kontakti koettiin lähes yksimielisesti tarpeelliseksi. Toisen ammattiryhmän mukanaoloa toivottiin. Erityisen hyväksi oli koettu kerrat, jolloin puheterapeutti oli tullut mukaan ohjaukseen tai kommunikaatio-ohjaaja puheterapiaan. Tulkeista yksi mainitsi käyneensä terapiatilanteessa, ja puheterapeuteista kaikki olivat käyneet ohjaustilanteissa, enimmäkseen päiväkodissa. Yksi tulkeista koki, että on hyödyllistä nähdä, kuinka asiakas toimii puheterapeutin kanssa, koska asiakas on silloin rohkeampi.

Yhteydenpito on tapahtunut haastateltavien mukaan enimmäkseen puhelimitse tai sähköpostitse. Kukaan haastatelluista ei maininnut rutiinisti soittavansa kommunikaatio-ohjaajalle tai puheterapeutille. Yksi tulkeista nosti esiin, että kaikkien ohjausta saavien henkilöiden perheillä ei aina ole hoitavaa puheterapeuttia, jolloin joudutaan olemaan yhteydessä suositteluvaan tahoon, jolla taas ei välttämättä ole säännöllistä kontaktia asiakkaaseen. Haastateltavat nostivat esiin, että toisinaan otetaan suoraan yhteys Tikoteekkiin, jos esimerkiksi kommunikaatiolaitteessa on jotain vikaa.

Kommunikaatio-ohjaajan ja puheterapeutin kontakti koettiin erittäin tarpeelliseksi, etenkin jos perheessä tai ohjauksessa ilmenee jotain erityistä. Esimerkkinä yksi tulkeista mainitsi tilanteen, jossa asiakas on maahanmuuttaja. Tällöin yhteistyö olisi tärkeää sen osalta, mitä puheterapeutti painottaa asiakkaan kuntoutuksessa. Myös puheterapeutit kokivat, että yhteistyön merkitys on tärkeää erilaisissa erityistilanteissa, joista mainittiin esimerkiksi lapsen sokeus. Yhteydenotolle koettiin suurempi tarve myös silloin, kun menetelmä on haastava tai uusi. Varsinkin AAC-keinojen kohdalla yhteistyön merkitystä korostettiin.

Se on ehkä silloin kun, jos se menetelmä on haastava tai se menetelmä on vaik ihan uus, sitte sen puheterapeutin kans haluaa tehdä ja tarvi tehdä tiiviimpää yhteistyötä, jotta se oikeesti menee siihen mihin tähdätään se ohjaus. Mut et sit taas jos ajatellaan, et menee viittomia opettamaan perheeseen, joka ei oo viel saanu viittomaopetusta ja heil myönnetään vaik 20 tuntii, ni se on niin perusviittomistoo mitä siin käydää läpi, et siin ei viel niiku, jossei puheterapeutti siin ensimmäisen puhelun aikana sano mitään tiettyjä, mitä täytyy opettaa tai pitäs käydä läpi tai mitä he käy lapsen kans läpi, nii sit se jää niiku semmoseen, ihan sinne alkeisviittomiin, 20 tuntia on niin lyhyt aika. (Tulkki)

Mä luulen et jos se kommunikaatio-ohjaus menee sinne perheeseen, ni mä oon ite paljon aktiivisempi siinä, koska se on laajempi setti ja tota, mä haluan tietää, mitä siellä tapahtuu. Mä oon aktiivinen ja mulla on ajatus, mitä mä haluan, että sinne niiku viedään sinne perheeseen. Mut sit jos sinne mennään opettaa tukiviittomia sinne perheelle tai perhe menee sinne kursille ni mä nään jotenkin, et se on sitä perussanastoa, se mikä siihen lapsen maailmaan liittyen ja se hoituu ilman muakin. (Puheterapeutti)

Ohjauksen jatkuessa yhteistyötä tai kontaktia ei välttämättä enää ole. Molemmat ammattiryhmät kaipaivat yhteistyötä myös ohjauksen aikana. Yksi puheterapeuteista koki, että tulkin ja puheterapeutin kontakti olisi tarpeen jokaisen ohjaukserän jälkeen.

Tulkeista taas yksi mainitsi, että ei koe tarvetta yhteydenpidolle jokaisen ohjauksen jälkeen. Yksi puheterapeuteista kertoi, että on tärkeää kuulla ohjauksen sujumisesta, mutta totesi, että tähän riittäisi puhelinkontakti. Haastateltavien mukaan yhteistyön määrä on kommunikaatiomenetelmän lisäksi paljon kiinni ohjattavasta perheestä sekä ohjausta tekevistä henkilöistä.

Se on ihan hirveesti kiinni työntekijöistä ja heidän niiku tottumuksistaan. On niiku ehkä, tietyt vaikka puheterapeutit on sellasii, et he aktiivisesti on järjestämässä ja kutsumassa mukaan terapiaan vaikka, vaikka jos tulee joku uus ihminen työskentelee sen asiakkaan kans. Tai samoin on varmaan niitä tulkkeja, jotka heti aktiivisesti haluaa yhteyden puheterapeuttiin. Et se on varmaan vähän niist tottumuksista kiinne, et mimmmost yhteistyökokemusta on. (Puheterapeutti)

Ohjauksen päätyttyä tulkki kirjoittaa lausunnon ohjauksen sujumisesta. Riippuu myös kunnasta, haluaako kunta lausunnon vai ei. Yksi tulkeista kertoi lähettävänsä lausunnon myös puheterapeutille perheen luvalla. Toinen tulkki mainitsi, että olisi hyvä ottaa puheterapeuttiin yhteyttä opetuksen jälkeen. Yksi puheterapeuteista kertoi, että ohjauksen päätyttyä puheterapeutti ei välttämättä näe lausuntoa. Joskus puheterapeutti saattaa tyytyä siihen tietoon, missä opetus on ollut ja keitä siellä on ollut sekä siihen, että ohjaustunnit on käytetty.

Moni haastateltavista kertoi, että tällä hetkellä kukaan ei organisoisi yhteistyötä, joten se on sattumanvaraista ja jää helposti toteutumatta. Tällä hetkellä mikään taho ei järjestä eikä maksa tapaamisia. Haastateltavien mukaan yhteistyö onkin tällä hetkellä pitkälti kiinni kommunikaatio-ohjauksen parissa työskentelevien henkilöiden omasta aloitteesta. Useassa haastattelussa mainittiin, että kukaan ohjausta saavan henkilön kanssa työskentelevistä henkilöistä ei välttämättä oivalla yhteistyön merkitystä. Esimerkiksi ohjausta saavan henkilön lähiympäristö, kuten perhe ja päiväkotit eivät välttämättä tule ajatelleeksi, että ohjaustilanteeseen voisi kutsua kommunikaatio-ohjaajan tai puheterapeutin mukaan.

-- Se ei kuulu siihen systeemiin niin se vaatii niiku sitä et joku hoksaa olla hereillä ja ehdotella niitä tapaamisia. Mun mielest, aina ku ehdottaa jotain tämmöst yhteistyö käyntiä tai tapaamista ni aina se lähtee positiivisesti et ihmiset mielellään tulee. Mut et jonkun pitäs aina hoksata kutsuu kokoon ja se on tietty se haastava rooli et ahaa, huomaa et nyt ois se hetki. (Puheterapeutti)

Haastattelussa nousi esiin myös perheen kautta kulkeva yhteistyö. Osa haastateltavista kertoi kysyvänsä perheeltä kommunikaatio-ohjauksen tai puheterapian sujumisesta ja sen tapahtumista. Haastateltavien mukaan perheet saattavat myös kertoa itse, mitä ohjauksessa tai puheterapiassa tapahtuu. Mainintaa tuli myös siitä, että perheet eivät kuitenkaan ole alan asiantuntijoita eivätkä perheet välttämättä ymmärrä ohjauksen tavoitteita. Perheen mukanaolo yhteistyössä koettiin todella tärkeäksi, mutta perheet eivät välttämättä osaa välittää sellaista tietoa, jota kommunikaatio-ohjaaja tai puheterapeutti osaisi välittää.

Yhtenä haasteena yhteydenpidossa mainittiin aikataululliset seikat. Yksi tulkeista mainitsi, että välillä tulkin ja puheterapeutin on haastavaa löytää aikaa yhteiselle keskustelulle. Yhdessä haastattelussa mainittiin myös, että tulkin ja puheterapeutin työ tapahtuu useimmiten eri paikoissa, jolloin työntekijät eivät luonnollisella tavalla kohtaa.

Haastateltavilla oli vaihtelevasti kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä muiden kuntouttajien kanssa. Tulkeilla ei ollut kontakteja muihin kuntouttajiin, kuten fysioterapeutteihin tai toimintaterapeutteihin. Tulkeille ei ollut tullut vastaan sellaisia ohjauksia, joissa olisi ollut tarvetta saada muiden kuntouttajien arvio asiakkaan tilanteesta. Yhteistyö nähtiin kuitenkin tarpeelliseksi ja hyödylliseksi, jos tulisi vastaan tilanne, että tarvittaisiin fysioterapeutin tai toimintaterapeutin arviota. Tulkeilla yhteistyötä oli lähinnä puheterapeuttien ja kunnan sosiaalitoimen kanssa, ja tämä koettiin riittäväksi. Myöskään kuntoutustyöryhmässä työskentelystä tulkeilla ei ollut kokemuksia. Parissa haastattelussa mainittiin, että ohjauksessa on ollut läsnä muita perheen kanssa työskenteleviä henkilöitä.

- - Perheel on järjestetty tukitoimenpiteitä muuten, ni sit on saattanu olla opetukses läsnä myös näitä henkilöitä, jotka työskentelee sen perheen kanssa sitten muuten. Mut tota, ja sitte siinä opetuksen myötä, ennen opetusta ollaan ehkä tavattu vähän aikasemmin tai sen jälkeen ollaan vaihdettu sit sillai ajatuksia, että mä oon kertonu vähä kui sitä perhet vois jatkos tukee esimerkiksi kansion käytössä ja kannustaa siihen ja jotain semmosii perusjuttuja kansion käytöstä ja niiku siitä et mitä se tavallaa vaatii ja min-kälaisii haastei se ehkä saattaa asettaa. (Tulkki)

Puheterapeuteilla oli runsaasti kokemuksia kuntoutusryhmistä. Yleistä käytäntöä puheterapeutinkaan läsnäolosta kuntoutusryhmissä ei ole. Haastateltavien puheterapeuttien mukaan he menevät mukaan kuntoutusryhmään, jos heitä pyydetään mukaan tai jos he kokevat itse osallistumisensa tarpeelliseksi. Osallistuminen myös vaihtelee tilanteen mukaan. Puheterapeuttien mukaan tulkkeja on joskus ollut mukana kuntoutustyöryhmän tapaamisessa, kuitenkin harvemmin. Myös tulkin läsnäolo kuntoutustyöryhmässä koettiin hyödylliseksi.

Haastateltavilla puheterapeuteilla oli paljon kokemusta muiden kuntouttajien kanssa toimimisesta. Yhteistyö muiden kuntouttajien kanssa oli luontevaa, ja sitä oli tehty pitkään. Esimerkiksi fysioterapeuttien ja toimintaterapeuttien kanssa puheterapeutit kertoivat tehneensä paljon yhteistyötä muun muassa yhteisterapian muodossa.

Toimiva yhteistyö koettiin haastatteluissa erittäin tärkeäksi. Moni haastateltavista mainitsi, että on myös asiakkaan ja perheen etu, että kommunikaatio-ohjauksessa tehdään vuorovaikutuksellista yhteistyötä. Useassa haastattelussa nousi esiin, että tulkki ja puheterapeutti eivät voi puhua ohjaukseen liittyvistä asioista eri tavalla. Yksi puheterapeutti totesi, että jos tulkki ja puheterapeutti ovat ohjauksen suhteen eri sfääreissä, perheen on vaikea poimia siitä todellisuutta. On siis tärkeää, että asiakkaan ympärillä työskentelevät puhaltavat yhteen hiileen.

Tavallaan se et kaikki, ketkä siihen liittyy siihen asiaan, et vanhemmat ja puheterapeutti ja opettaja on niinku saman pöydän äärellä keskustelemaas siit asiast. Et se ei ehkä onnistu et vaan opettaja ja puheterapeutti keskustelis asiast, tai opettaja keskustelis vanhempien välityksel puheterapeutin kanssa, kyl se on hyvä et kaikki ketkä siihen liittyy ni olis paikalla. (Tulkki)

Haastateltavat toivoivat toimivaa, helposti järjestyvää yhteistyötä. Tapaamiset, suora kontakti ja toimiva vuorovaikutus mainittiin haastatteluissa useasti. Haastateltavat toivoivat, että asioista voitaisiin käydä mahdollisimman avointa keskustelua. Yhteistyön toivottiin sisältyvän kommunikaatio-ohjaukseen, jotta yhteistyö ei olisi pois asiakkaan ohjaus- tai terapiatunneista.

Myös erilaisia työryhmiä pidettiin hyvänä yhteistyön muotona. Monilla haastateltavista oli positiivisia kokemuksia työryhmätyöskentelystä ja yhteispalavereista. Palaverit koet-

tiin hyväksi, jotta kaikki tietäisivät, mikä on kehityssuunta asiakkaan kuntoutuksessa. Toisinaan toivottiin sitä, että asiakas ei ole mukana, mutta toisinaan asiakkaan läsnäolo koettiin hyväksi. Yksi haastateltavista esitti, että esimerkiksi Viittis-työryhmä voisi olla laajennettu. Yksi haastateltavista nosti esiin, että olisi hienoa, jos tulkeilla ja puheterapeuteilla olisi esimerkiksi kerran vuodessa yhteinen tapaaminen. Haastateltava koki tapaamisen ihanteelliseksi, mutta totesi, että realistisesti ajateltuna se voisi olla aikataullisesti vaikea järjestää.

6.4 Teema 3: Tiedonvaihto

Haastatteluissa nousi esiin, että ei ole olemassa listaa kommunikaatio-ohjausta tuottavista palveluntuottajista. Haastateltaville ei ollut täysin selvää, ketkä kaikki ohjausta tekevät. Yksi puheterapeuteista mainitsi, että kentällä työskentelee paljon uusia kommunikaatio-ohjaajia, joista hän ei tiedä. Yksityisistä puheterapeuteista on haastateltavien puheterapeuttien mukaan koottu lista, ja se koettiin hyödylliseksi toimivan yhteistyön kannalta. Puheterapeuteista kaksi mainitsi, että he eivät aina edes tieneet, kuka perheeseen menee ohjaamaan.

Yksi puheterapeuteista haluaisi, että kommunikaatio-ohjaajan kanssa käytäisiin keskustelua siitä, mitkä ovat ohjauksen tavoitteet, miten kommunikaatiomenetelmää käytetään ja mitä puheterapeutti toivoo ohjaukselta. Erityisesti uudesta menetelmästä puheterapeutin olisi tärkeää kuulla, miten ohjaus on sujunut ja miten asiakas kokee ohjauksen. Yhden haastatellun tulkin mukaan tällaista tiedonvaihtoa ei yksittäisten ohjauksetojen jälkeen yleensä tehdä. Puheterapeutit kaipasivat tietoa myös asioista, jotka eivät toimi ohjauksessa. Puheterapeutin ei esimerkiksi kannata väkisin harjoituttaa terapiassa keinoja, joka ei toimi asiakkaan omassa arjessa. Puheterapeuttien työssä haasteena on, että terapeutit eivät aina tiedä, mitä asiakkaan arjessa tapahtuu. Saattaa esimerkiksi olla, että asiakas ei kotona tai arjessaan käytä kommunikointimenetelmäänsä syystä tai toisesta. Tulkit pääsevät usein paremmin näkemään, miten asiakkaan kommunikaatiomenetelmä toimii arkikäytössä.

Tulkit vuorostaan kaipasivat tietoa siitä, millä perustein puheterapeutti on esimerkiksi valinnut jonkin tietyn menetelmän. Yksi tulkki kertoi, että joskus kansioista on peitetty

kategorioita tai esimerkiksi jokin tietty kuva kuvakansiosta. Tulkin olisi ohjausta tehdessään tärkeää tietää, miksi jokin tietty kuva on peitetty. Tämänkaltaisista muutoksista olisi haastatellun tulkin mukaan hyvä saada tietoa. Tulkit eivät myöskään aina näe suositusta eivätkä he tiedä, miksi jokin tietty menetelmä on valittu. Viittomien opetuksesta tuli maininta, että tulkin ja puheterapeuttien käyttämien viittomien olisi hyvä olla samoja.

Yleensä varmaan päätöksissäki lukee se mut et silti se keskustelu ois kiva käydä tavallaan niiku jonku, tavallaan oikeen ihmisen kaa. (Tulkki)

Monet haastateltavat nostivat esiin, että joskus kommunikaatio-ohjaaja vaihtuu kesken ohjauksen. Kommunikaatio-ohjaajan vaihtumista haastateltavat eivät olleet kokeneet ongelmaksi. Asian esiin nostaneet tulkit ja puheterapeutit kokivat, että tulkkien keskinäinen tiedonvaihto on sujunut hyvin näissä tilanteissa eikä se ole häirinnyt ohjausta.

Tiedonkulun kannalta hyödyllisiksi mainittiin reissuvihko ja kuvitettu päiväkirja. Yksi tulkeista totesi, että jos ohjaajakin kirjoittaisi reissuvihkoon, niin tiedonvaihto tulisi samalla perheelle läpinäkyväksi. Yksi puheterapeutti kertoi lapsilla käytössä olevasta kuvitetusta päiväkirjasta, johon perhe voi itse kirjoittaa lapsen omaa kertomusta päivän kulusta. Kuvitetusta päiväkirjasta voisi kommunikaatio-ohjaajakin hyötyä; tosin perhe ei välttämättä tule ajatelleeksi, että esimerkiksi viittomaopettajan käynnin voisi merkitä. Kuvitetun päiväkirjan käyttö on paljolti kiinni perheen aktiivisuudesta.

Haastatteluista kävi ilmi, että kummatkin ammattiryhmät kaipaisivat toistensa työstä tietoa. Pari haastateltavaa totesi, että tieto toisen työstä olisi hyväksi, mutta he eivät osanneet nimetä mitään tiettyä asiaa. Puheterapeuteista yksi nosti esiin, että hän haluaisi tietää, mitä kommunikaatio-ohjaajan työhön sisältyy ja mitä perheessä tehdään. Myös kommunikaatio-ohjaajan työkokemuksesta ja taustasta, esimerkiksi siitä, kuinka paljon tulkki tietää erilaisista diagnooseista, olisi hyvä tietää. Puheterapeutit olivat kiinnostuneita myös tulkkikoulutuksen sisällöstä ja toivoivat saavansa tietää siitä enemmän, varsinkin nyt kun koulutukset ovat muuttuneet.

7 POHDINTA

Kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien yhteistyön haasteet ovat olleet pinnalla pidemmän aikaa ja yhteistyöstä on tehty useita opinnäytetöitä. Aikaisemmissa opinnäytetöissä on keskitytty viittomien opetukseen kommunikaatio-ohjauksessa. Tässä työssä halusin tuoda esiin myös muut kommunikaatio-ohjauksen muodot, joita ovat esimerkiksi erilaisten AAC-keinojen ohjaus.

Aiheeni osoittautui haasteelliseksi, sillä kommunikaatio-ohjauksesta on tällä hetkellä hyvin vähän tietoa saatavilla. Löytämässäni lähteissä kommunikaatio-ohjauksella viitattiin useimmiten viittomien opetukseen eikä juuri muihin AAC-keinoihin. Opinnäytetyöni kirjallisen osuuden yhtenä tarkoituksena olikin tuottaa kommunikaatio-ohjauksesta kirjallista tietoa ja kuvata kommunikaatio-ohjauksen prosessia mahdollisimman monipuolisesti. Kirjallisuuteen perehtyminen loi myös pohjaa tekemilleni haastatteluille. Koin, että minulle oli haastatteluissa paljon hyötyä siitä, että olin etukäteen tutustunut kommunikaatio-ohjauksen prosessiin.

Taustatiedon ja haastatteluiden valossa kommunikaatio-ohjauksen prosessi on Turun alueella aluillaan. Tämä näkyi myös haastateltavien saamisessa, sillä oli vaikea löytää haastateltavia, joilla olisi paljon kokemusta asiasta. Haastatteluiden alettua minulle vahvistui, että aihe on ajankohtainen ja yhteistyön tarve kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien välillä on suuri. Haastateltavilla kommunikaatio-ohjaajilla ja puheterapeuteilla yhteistyökokemukset toisen ammattiryhmän kanssa olivat vähäisiä, mikä jo itsessään kuvastaa Turun alueen tilannetta.

Opinnäytetyöni haastateltava tutkimusjoukko oli melko pieni, mutta joten koin teema-haastattelun sopivaksi menetelmäksi tähän opinnäytetyöhön. Yksilöllisten teemahaastatteluiden avulla sain kuulla henkilökohtaisia kokemuksia yhteistyöstä molempien ammattiryhmien näkökulmasta. Yksilöllinen haastattelutilanne tarjosi mahdollisuuden vapaaseen keskusteluun, mikä mahdollisti sen, että haastateltavat saivat kertoa niistä asioista, joita he itse pitivät tärkeinä yhteistyön kannalta. Haastattelut sujuivat hyvin, ja niitä oli mielekästä tehdä, kun tiesi, että aihe on haastateltaville tärkeä. Tämä näkyi

myös siinä, että haastateltavilla oli paljon sanottavaa asiasta, vaikka kokemuksia yhteistyöstä ei välttämättä ollutkaan paljon.

Haastatteluista kävi ilmi erilaisia yhteistyöhön vaikuttavia tekijöitä. Yksi tärkeä huomio on se, että Turussa ei ole valmista yhtenäistä toimintamallia tai organisaatiota, joka järjestäisi kommunikaatio-ohjausta tai siihen kuuluvaa yhteydenpitoa. Tällä hetkellä yhteistyö on pitkälti kiinni työntekijöiden omasta ajasta ja aloitteesta. Haastattelujen mukaan AAC-menetelmien ohjaus on Turussa vielä uusi asia. Kommunikaatio-ohjausta ei haeta, suositella eikä myöskään myönnetä paljon. Kommunikaatio-ohjauksen lisääntyminen nähtiin yleisesti tärkeänä, ja haastateltavien mukaan se tulee varmasti lisääntymään. Haastateltavilla oli erilaisia ideoita yhteistyön kehittämiseksi. Haastateltavat kokivat myös itse, että haastattelut herättivät heissä uusia ajatuksia kommunikaatio-ohjauksesta ja yhteistyöstä.

Kommunikaatio-ohjaajan ja puheterapeutin yhteistyötä on tutkittu aiemminkin, ja tämän työn tulokset ovat niihin verrattuna melko samankaltaisia. Saamani tulokset ovat sen suuntaisia, mitä lähtötilanne kuvasti. Samankaltaiset tulokset kertovat myös siitä, että yhteistyö ei ole merkittävästi muuttunut viime vuosina. Toisaalta otantani oli pieni, joten yleistyksiä opinnäytetyöni tuloksista ei voida tehdä. Opinnäytetyöni laaja näkökulma erilaisiin kommunikaatiomenetelmiin toi myös uutta tietoa. Esimerkiksi AAC-menetelmien ohjauksessa yhteistyötä kaivattaisiin vielä enemmän, kun menetelmä on usein vieras ja uusi. Joskus asiakkaan kommunikaatiomenetelmä saattaa olla uuden ohjauksen parissa työskenteleville ammattihenkilöillekin.

Haastatteluissa nousi esiin, että jonkinlainen yhteistyöryhmä voisi olla hyödyllinen moniammatillisen kuntoutuksen tueksi. Hyvä jatkotutkimusaihe voisikin olla jonkinlaisen moniammatillisen työryhmätyöskentelyn edistäminen kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien välillä. Mielenkiintoista olisi myös selvittää, millainen tilanne on muutamana vuodena päästä, kun kommunikaatio-ohjaus on mahdollisesti tullut tutummaksi.

Opinnäytetyön teko opetti paljon laadullisesta tutkimuksesta. Opin paljon uusia asioita haastattelun käytöstä tutkimusmenetelmänä sekä myös tiedonhausta ja opinnäytetyön tekemisestä. Myös kommunikaatio-ohjauksen prosessi tuli minulle tutuksi ja kasvatti ymmärrystäni moniammatillisen yhteistyön tärkeydestä. Työni työelämälähtöinen aihe

oli mielenkiintoinen myös siksi, että tulen ammatissani tulkkina tekemään kommunikatio-ohjausta ja työskentelemään moniammatillisessa ympäristössä.

LÄHTEET

Ammattinetti 2016a. Tulkki. Viitattu 20.3.2016.

<http://www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/ffad84750a653446015ee125b4b935e8>

Ammattinetti 2016b. Puheterapeutti. Viitattu 3.4.2016

http://www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/260_ammatti

Ahonen, Timo; Aro, Tuija; Ketonen, Ritva & Siiskonen, Tiina (toim.) 2014. Joko se puhuu? - kielen kehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus

Aro, Katri 2016. Puheterapeutti, Tikoteekki. Turku. Henkilökohtainen tiedonanto 23.3.

Aunola, Ulla; Haaksilahti, Tiina; Laatikainen, Sari; Salonsaari, Maria-Elisa ja Rainò, Päivi (toim.) 2012. Viiton ja ohjaan. Helsinki: Opetushallitus 2012.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko ja Sajavaara, Paula 2014. Tutki ja kirjoita. 19. painos. Helsinki: Tammi.

Holma, Tupu. 1999. (toim.) Puheterapiapalvelut. Tuotteistus, nimikkeistö, laatu. Suomen kuntaliitto. Suomen puheterapeuttiliitto. Helsinki: Kuntaliiton painatuskeskus.

Isoherranen, Kaarina. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. 1. painos. Helsinki: WSOY.

Kajaanin ammattikorkeakoulu i.a. Opinnäytetyöpakki. Viitattu 26.3.2016.

<http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta?contentid=99611dfb-eeca-4890-9e20-55373a9ad49a&refreshTree=0#Koodaus>

Kananen, Jorma. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu- ja-sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kojonen, Niina 2013. Moniammatillinen yhteistyö ja keskitetty kokonaispalvelu kommunikaatio-opetuksessa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Koski, Sohvi & Koskiniemi, Tanja. 2011. Yhteistyön avaimet- toimintamalli tukiviittoaopettajien ja puheterapeuttien moniammatilliseen yhteistyöhön. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. 1987/380, 3.4.1987. Viitattu 8.1.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>
- Martinsen, Harald & von Tetzchner, Stephen. 2010. Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.
- Nikula-Häkli, Tuula 2013. Palvelun myöntäminen. Luento kommunikaatio-ohjauksen seminaarissa 20.11.2013. Diakonia-ammattikorkeakoulu: Fronter.
- Papunet i.a. Kommunikaatio-ohjaus. Viitattu 8.12.2015.
<http://papunet.net/tietoa/kommunikaatio-ohjaus>
- Papunet 2014. Kehitysvammaliiton tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus Tikoteekki. Viitattu 2.4. 2016.
<http://papunet.net/tikoteekki/>
- Rautava, Maria 2013. Palvelutarpeen arviointi ja suosittelu. Luento kommunikaatio-ohjauksen seminaarissa 20.11.2013. Diakonia-ammattikorkeakoulu: Fronter.
- Suomen puhevammaistulkkit ry i.a. Yhdistyksen tarkoitus. Viitattu 20.3.2016.
<http://www.puhevammaistulkkit.fi/>
- Suomen Puheterapeuttiliitto ry i.a. Puheterapiapalvelut. Viitattu 3.4.2016.
<http://www.puheterapeuttiliitto.fi/fi/puheterapia/puheterapiapalvelut/>
- Suomen Puheterapeuttiliitto. Puheterapiapalvelut. Tuotteistus, nimikkeistö, laatu. Suomen kuntaliitto. Helsinki: Kuntaliiton painatuskeskus
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015a. Vammaispalvelujen käsikirja. Viitattu 8.12.2015.
<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elamantuki/kommunikointi/kommunikaatio-opetus-ja-ohjaus#kommunikaatiokeinot>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015b. Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi. Viitattu 10.1.2016.
<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elamantuki/kommunikointi/puhetta-tukeva-ja-korvaava-kommunikointi>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015c. Kommunikaatio-opetus ja ohjaus. Viitattu 2.4.2016.
<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elamantuki/kommunikointi/kommunikaatio-opetus-ja-ohjaus#jarjestaminen>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015d. Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi.

Viitattu 10.1.2016

https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elamantuki/kommunikointi/kommunikaatio-opetus-ja-ohjaus#aac_ohjaus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015e. Kommunikaatio-ohjaus ja opetus. Viitattu

10.1.2016

<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elamantuki/kommunikointi/kommunikaatio-opetus-ja-ohjaus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015f. Sopeutumisvalmennus. Viitattu 15.1. 2016

<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elamantuki/kuntoutus/sopeutumisvalmennus>

Tilastokeskus i.a. Teemahaastattelu. Viitattu 20.10.2015.

<https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03/>

Uljas, Lea 2013. Kommunikaatio-ohjaus käytännössä. Luento kommunikaatio-

ohjauksen seminaarissa 20.11.2013. Diakonia-ammattikorkeakoulu:Fronter.

Vaalijalan kuntayhtymä i.a. Puheterapia ja AAC-ohjaus. Viitattu 15.4.2016.

https://www.vaalijala.fi/puheterapia_ja_aac_ohjaus

Vernerinet.net i.a. Kommunikointi. Viitattu 26.4.2016.

<http://verneri.net/yleis/kommunikointi>

LIITTEET

LIITE 1: Haastattelurunko

Taustatiedot:

1. Haastateltavan taustat (ammatti, kuinka kauan ollut alalla?)

TEEMA 1: Kommunikaatio-ohjaus

2. Mitä kommunikaatio-ohjauksen prosessissa tapahtuu? (alkaen hakemisesta toteutuneeseen ohjaukseen)

- Mitä kommunikaatio-ohjaus on tällä hetkellä? Mitä alalla tapahtuu?

3. Kuvaile kommunikaatio-ohjausta osana omaa työtäsi?

TEEMA 2: Yhteistyö

4. Minkälaisia kokemuksia sinulla on yhteistyöstä kommunikaatio-ohjaajien/puheterapeuttien kanssa?

- Vaihteleeeko yhteistyö eri vaiheissa? (esim. päätöksen saannin aikaan, ohjauksen jälkeen)

- Oletko ollut mukana kuntoutustyöryhmässä?

- Millaista yhteistyö on muiden kuntouttajien kanssa? (toimintaterapeutit, fysioterapeutit)

5. Minkälaisia asioita kaipaisit komm. ohjaajan ja puheterapeutin yhteistyössä?

- Onko yhteistyö muuttunut? Jos on, niin mikä siihen saattaisi vaikuttaa?

- Millä erilaisilla tavoilla yhteistyötä voitaisiin parantaa?

TEEMA 3: Tiedonvaihto

6. Millaista tietoa kommunikaatio-ohjauksen osalta olisi hyödyllistä vaihtaa?

- Minkälaista tietoa saa vaihtaa?

- Kaipaisitko enemmän tietoa kommunikaatio-ohjaajien/puheterapeuttien työstä?

7. Tuleeko mieleesi vielä jotakin muuta, jonka haluaisit tuoda esille?

8. Millaiseksi koit haastattelun? Jäikö jotakin puuttumaan?